

Viite: VNS 6/2020 vp Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle - Suomen kestävän kasvun ohjelma
(Valiokuntakuuleminen 19.1.2021)

ASiantuntijalausunto Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle

Valtioneuvoston selonteko Suomen kestävän kasvun ohjelmasta muodostaa puitteet EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) kautta rahoitettavien uudistusten ja investointien sekä niiden toimeenpanon ja seurannan valmistelulle.

Siinä missä Suomen kestävän kasvun ohjelmaa koskeva selonteko keskittyy EU:n elpymisvälineen rahallisesti merkittävimmän osan eli RRF-välineen kautta toteutettavien toimenpiteiden valmisteluun, selonteko muodostaa samalla myös yleiset raamit elpymisvälinekokonaisuuden laajemmalle käsittelylle, yhteensovittamiselle ja yhteisvaikutukselle. Samoin selonteko luo valmistelulle tarpeelliset kytkennät kansalliseen talous- ja finanssipolitiikkaan. EU:n elpymisvälinettä eri ohjelmineen ja instrumentteineen onkin syytä käsitellä kokonaisuutena, jonka osat täydentävät toinen toisiaan.

Horisontaaliset näkökulmat

Selonteossa (s. 7-8) mainitut, ohjelman valmistelua ohjaavat kriteerit voidaan nähdä tarkoituksenmukaisiksi. Vaikuttavuuden näkökulmasta voidaan pitää erityisen perusteltuna selonteon viittauksia, joiden mukaisesti ohjelman tulisi tukea sekä nopeavaikutteista elpymistä että elinkeinoelämän rakenteiden ja teollisuuden sekä palveluiden uudistumista pitkällä aikavälillä. Edelleen vaikuttavuuden näkökulmasta ohjelman tulisi keskittyä suurten, hyvin kohdennettujen ja vaikuttavien kokonaisuuksien läpivientiin sekä tukea ja mahdollistaa yksityisiä investointeja, joiden avulla on mahdollista luoda työpaikkoja ja kestävää kasvua myös tulevaisuudessa.

Kuten selonteossa todetaan, ohjelman valmistelussa ei ole toistaiseksi tehty priorisointia, ja sisältö täsmentyy jatkovalmistelussa. Selonteon (samoin kuin elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan EU-tason asetusehdotuksen) mukaisesti vaikuttavuuden olisi syytä olla keskeinen kriteeri ohjelmaan valittavien investointi- ja uudistuskokonaisuuksien priorisoinnissa.

Selonteon mukaisesti ohjelman rahoituksesta vähintään 50 prosenttia on määrä kohdistaa vihreään siirtymän investointi- ja uudistuskokonaisuuksiin. EU-tason asetusehdotuksen mukaisesti vähintään 37 prosenttia ohjelmasta olisi kohdennettava vihreää siirtymää tukeviin toimiin ja vähintään 20 prosenttia digitaalista siirtymää tukeviin toimiin. Hyvin kohdennettuina ja suurien, vaikuttavien kokonaisuuksien kautta toimeenpantuina vihreää ja digitaalista siirtymää tukevat panostukset voivat tuoda huomattavaa lisäarvoa tuottavuuden, työllisyyden ja talouden kasvupotentiaalin edistämiseksi.

Selonteon linjausten mukaisesti on tärkeää, että ohjelman toimeenpanon arkkitehtuuri suunnitellaan tukemaan vaikuttavia ja riittävän mittavia yhte-neväisiä kokonaisuuksia ja vältetään rahoituksen sirpaloitumista. Väli-neestä rahoitettavat investoinnit ja uudistukset on tarpeen käynnistää mahdollisimman nopeasti. Ohjelman vaikuttavuuden järjestelmällinen seuranta selkeän mittariston valossa on tarpeen ohjelman toimeenpanon yhteydessä. Tämä on tärkeää myös ohjelman EU-maksatusten varmistamiseksi. Hankesuunnitteluun sekä rahoituspäätösten valmisteluun, myöntämiseen ja toiminnan valvontaan tulisi kohdistaa riittävät resurssit.

Selonteon temaattiset painopistealueet

Selonteossa esitellyt sisällöt tukevat hallituksen keskeisten uudistusten ja tavoitteiden saavuttamista. Varojen tehokasta kohdentamista ja vaikuttavuutta korostavien selonteon kirjausten mukaisesti on tarkoituksenmukaista, että ohjelman eri painopistealueet valmistellaan ja toteutetaan toisiaan tukevasti.

Selonteossa määriteltyjen temaattisten painopistealueiden puitteissa on mahdollista korostaa useita tavoitekokonaisuuksia, jotka tukevat elpymistä ja elinkeinoelämän rakenteiden sekä teollisuuden ja palveluiden uudistumista:

- Vihreää ja digitaalista siirtymää tukevat TKI-investoinnit osaamiseen ja avainteknologioihin luovat pohjaa elinkeinon ja elinkeinorakenteen uudistumiselle sekä parantavat Suomen kansainvälistä kilpailukykyä ja houkuttelevuutta ulkomaisten investointien kohteena. Yritysten ja tutkimusorganisaatioiden kumppanuudet ja ekosysteemit sekä panostukset tutkimusinfrastruktuureihin ja tutkimus-, kehittämis- ja testausympäristöihin vahvistavat teollisuuden ja elinkeinoelämän kilpailukykyä ja lisäävät TKI-toiminnan vaikuttavuutta.
- Ohjelman kohdennukset vihreää siirtymää tukeviin investointi- ja uudistuskokonaisuuksiin ovat keskeinen instrumentti hallitusohjelman mukaisissa toimialojen vähähiilitiekarttojen toimeenpanossa ja kestävä kasvun aikaansaamisessa. Pitkän aikavälin kasvuvaiikutusten kannalta on tärkeää, että resursseja kohdennetaan talouden uusiutumiseen ja suomalaisyritysten vähähiiliratkaisuihin perustavan vientipotentiaalin vahvistamiseen. Energiamurroksen vauhdittamisen kannalta investoinnit energiaverkkoihin, puhtaaseen energiantuotantoon ja järjestelmäintegraatioon ovat keskeisiä ilmastoneutraaliuteen siirtäessä.
- Yritysten kansainvälistymispalvelujen vahvistamisen kautta voidaan parantaa erityisesti pk-yritysten edellytyksiä ja kykyä toimia pandemian muuttamassa globaalissa toimintaympäristössä ja hyödyntää

markkinamahdollisuuksia. Vahvistamalla sektorikohtaisia viennedistämishoitoja voidaan parantaa Suomen vahvuusalojen ja korkean osaamisen sektoreiden kansainvälistä kilpailukykyä. Huomiota on aiheellista kiinnittää koronakriisistä pahiten kärsineisiin aloihin ja panostaa esim. luovan talouden ja matkailuelinkeinojen vahvistamiseen.

- Digitalisaatiota tukevien toimenpiteiden osalta tärkeinä kokonaisuuksina nousevat esiin suomalaisten yritysten osallisuus eurooppalaisissa arvoketjuissa, pk-yritysten ICT-investointitason nostaminen ja datatalousosaamisen kehittäminen sekä sellaisen toimintaympäristön luominen, jossa yritykset voivat kehittää uusia skaalautuvia toimintamalleja ja hyödyntää datan ja teknologioiden mahdollisuuksia. Panostukset reaaliaikatalouteen mahdollistavat merkittävän tuottavuuden kasvun niin yrityksissä kuin julkisessa hallinnossa. Julkisen hallinnon digitalisaation myötä voidaan parantaa asiakaslähtöisyyttä ja yritysten kasvun edellytyksiä sekä julkisen hallinnon vaikuttavuutta ja tuottavuutta.
- Työmarkkinoiden toiminnan, työttömille suunnattujen palvelujen ja työelämän kehittämisen puitteissa korostuvat keskeisinä elementteinä TE-palvelujen vahvistaminen ja etenkin sen edellyttämä digiloikka, pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpano, yritysyhteistyön ja kansainvälisten rekrytointien edistäminen, nuorten ja maahanmuuttajien työmarkkinoille pääsyn edistäminen sekä työhyvinvoinnin ja työelämässä olevien työkyvyn edistäminen.
- Sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta uusia toimintamalleja, innovaatioita ja teknologioita on syytä kehittää ja ottaa käyttöön palveluiden saatavuuden, vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden lisäämiseksi. Elpymisinvestoinneilla voidaan tukea terveysalan TKI-kasvustrategian toimenpiteitä. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan veto- ja pitovoima tulee huomioida. Investoimalla digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen ja käyttöönottoon kavennetaan hoitovelkaa, edistetään palveluiden saatavuutta ja saadaan mahdollisia kustannushyötyjä.

Laatija Mikko Vähä-Sipilä, hankejohtaja
050 475 5253, mikko.vaha-sipila@tem.fi